KÉ THỦA & ĐA HÌNH

LẬP TRÌNH HƯỚNG ĐỐI TƯỢNG

GVHD: Trương Toàn Thịnh

NỘI DUNG

- Giới thiệu
- Kế thừa
- Đa hình
- Cơ chế truy xuất
- Hàm & lớp bạn
- Phương thức hủy ảo
- Một số kỹ thuật
 - Xác định tên lớp
 - Tạo đối tượng dùng bảng mẫu
 - Tạo đối tượng dùng chuỗi chứa tên lớp
 - Tổng quát hóa qui trình & thuật toán

GIỚI THIỆU

- Quan hệ kế thừa (tổng quát hóa và đặc biệt hóa) rất tự nhiên
- Ví dụ: Rectangle là đặc biệt hóa của parallelogram, và là tổng quát hóa của Square
- Có thể phát biểu:
 - Square kế thừa (là) Rectangle
 - Square là lớp kế thừa, Rectangle là lớp cơ sở
- Một số lợi ích:
 - Lớp kế thừa dùng lại đoạn mã trong lớp cơ sở
 - Lớp kế thừa thuộc tính & phương thức riêng
 - Đoạn mã thực thi trên lớp cơ sở cũng thực thi trên lớp kế thừa

NỘI DUNG

- Giới thiệu
- Kế thừa
- Đa hình
- Cơ chế truy xuất
- Hàm & lớp bạn
- Phương thức hủy ảo
- Một số kỹ thuật
 - Xác định tên lớp
 - Tạo đối tượng dùng bảng mẫu
 - Tạo đối tượng dùng chuỗi chứa tên lớp
 - Tổng quát hóa qui trình & thuật toán

Khai báo

```
#ifndef _Rectangle_h_
#define _Rectangle_h_
#include <iostream>
using namespace std;
class Rectangle{
 protected:
  float width, height;
 public:
  Rectangle(float, float);
  float Area();
  void Input(istream&);
#endif
```

```
#ifndef _Square_h_
#define _Square_h_
#include "Rectangle.h"

class Square : public Rectangle{
   public:
     Square(float a = 0);
     void Input(istream&);
};
#endif
```

- Square kê thừa width & height của Rectangle
- Square nap chồng lại Input (override)

Định nghĩa

```
#include "Rectangle.h"
Rectangle::Rectangle(float w, float h){
 width = w; height = h;
void Rectangle::Input(istream& is){
  float is>>width>>height;
float Rectangle::Area(){
 return width*height;
#include "Square.h"
Square::Square(float a ){
 width = height = a;
void Square::Input(istream& is){
 is>>width; height = width;
```

```
#include "Rectangle.h"
#include "Square.h"
void main(){
   Rectangle Rec;
   Square Sq;
   Rec.Input(cin);
   cout<<Rec.Area()<<endl;
   Sq.Input(cin);
   cout<<Sq.Area()<<endl;
}</pre>
```

- Biến con trỏ đối tượng của lớp cha có thể giữ địa chỉ của biến đối tượng thuộc lớp con
- Ví dụ:

```
Rectangle* pRec;
Square Sq(10);
pRec = &Sq;
pRec = new Square(5);
```

C++ vẫn có thể tắt cơ chế này.

- Không kế thừa chỉ để tận dụng lại thuộc tính.
 - Ví dụ: xét thấy DUONGTRON có tâm thuộc
 DIEM nên cho DUONGTRON kế thừa DIEM
 - Ví dụ: xét thấy RECTANGLE có hai thuộc tính width & height, trong khi SQUARE có một thuộc tính nên cho RECTANGLE kế thừa SQUARE và bổ sung thêm một thuộc tính.

NỘI DUNG

- Giới thiệu
- Kế thừa
- Đa hình
- Cơ chế truy xuất
- Hàm & lớp bạn
- Phương thức hủy ảo
- Một số kỹ thuật
 - Xác định tên lớp
 - Tạo đối tượng dùng bảng mẫu
 - Tạo đối tượng dùng chuỗi chứa tên lớp
 - Tổng quát hóa qui trình & thuật toán

- Gia tăng tính tái sử dụng cho đoạn mã
- Các đoạn mã được viết tổng quát & tùy chỉnh lại cho một vài trường hợp đặc biệt
- Ví dụ

```
void main(){
 Rectangle* pRec;
 Rectangle Rec;
 Square Sq;
 \mathbf{pRec} = \& \mathrm{Rec};
 pRec->Input(cin);
 cout<<Rec.Area()<<endl;</pre>
                                       Input của Rectangle được gọi → không cơ chế đa hình
 \mathbf{pRec} = \& \mathbf{Sq};
 pRec->Input(cin);
                                       Input của Square được gọi → có cơ chế đa hình
 cout << Sq. Area() << endl;
                                                                                               10
```

 Cần hiệu chỉnh lại lớp Rectangle để có cơ chế đa hình (Thêm virtual vào Input)

```
#ifndef _Rectangle_h_
#define _Rectangle_h_
#include <iostream>
using namespace std;
class Rectangle{
    //...
    virtual void Input(istream&);
};
#endif

#ifndef _Rectangle_h_
#include <iostream>
Using namespace std;
class Rectangle {
    //...
Phương thức đa hình

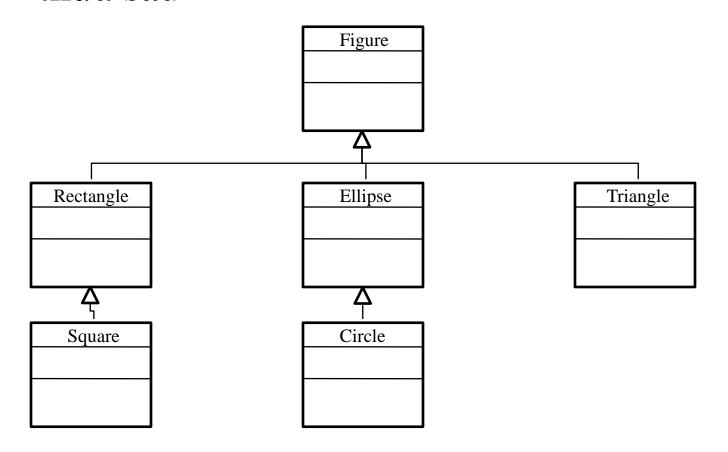
| Phương thức đa hình | |
```

• Phương thức Input trong Square tự trở thành đa hình (không cần thêm virtual trong Square)

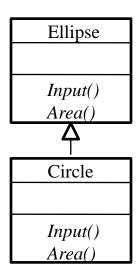
- Một số lớp không có ý nghĩa khi tạo đối tượng → Lớp trừu tượng
- Lớp có chứa ít nhất một phương thức thuần ảo thì đó gọi là lớp trừu tượng
- Phương thức thuần ảo là phương thức chỉ có khai báo mà không có cài đặt.

```
#ifndef _Figure_h_
#define _Figure_h_
#include <iostream>
using namespace std;
class Figure{
  public:
    virtual void Input(istream&) = 0;
    virtual float Area() = 0;
};
#endif
Phương thức thuần ảo
```

 Ví dụ: xây dựng hệ thống hình theo cây kế thừa sau

• Ví dụ: Lưu ý các lớp hình đều có hai phương thức ảo là Input và Area

- Ví dụ: ta đã có hai lớp Rectangle, Square và lớp trừu tượng Figure.
- Bổ sung khai báo lớp Rectangle

```
#ifndef _Rectangle_h_
#define _Rectangle_h_
#include "Figure.h"
class Rectangle : Figure{
 protected:
  float width, height;
 public:
  Rectangle(float, float);
  virtual float Area();
  virtual void Input(istream&);
#endif
```

Ví dụ: cài đặt lớp Ellipse.

```
#ifndef _Ellipse_h_
#define _Ellipse_h_
#define PI 3.14159F
#include "Figure.h"
class Ellipse : public Figure{
 protected:
  float Ra, Rb;
 public:
  Ellipse(float a = 0, float b = 0);
  virtual float Area();
  virtual void Input(istream&);
#endif
```

```
#include "Ellipse.h"
Ellipse::Ellipse(float a, float b){
   Ra = a; Rb = b;
}
float Ellipse::Area(){
   return PI * Ra * Rb;
}
void Ellipse::Input(istream& is){
   is>>Ra>>Rb;
}
```

Ví dụ: cài đặt lớp Circle.

```
#ifndef _Circle_h_
#define _Circle_h_
#include "Ellipse.h"
class Circle : public Ellipse{
  public:
    Circle(float r = 0);
    virtual void Input(istream&);
};
#endif
```

```
#include "Circle.h"
Circle::Circle(float r){
  Ra = Rb = r;
}
void Circle::Input(istream& is){
  is>>Ra;
  Rb = Ra;
}
```

Ví dụ: cài đặt lớp Triangle.

```
#ifndef _Triangle_h_
#define _Triangle_h_
#include "Figure.h"
class Triangle : public Figure{
 protected:
  float baseSide, height;
 public:
  Triangle(float a = 0, float h = 0);
  virtual float Area();
  virtual void Input(istream&);
};
#endif
```

```
#include "Triangle.h"
Triangle::Triangle (float a, float h){
  baseSide = a; height = h;
}
float Triangle::Area(){
  return (baseSide * height) / 2;
}
void Triangle::Input(istream& is){
  is>>baseSide>>height;
}
```

 Ví dụ: Giả sử cần tìm hình có diện tích lớn nhất trong mảng các hình có sẵn

```
#include "Figure.h"
#include "Rectangle.h"
#include "Square.h"
#include "Ellipse.h"
#include "Circle.h"
#include "Triangle.h"
void main(){
 Figure* f[] = \{\text{new Rectangle}(9.3, 9.7), \text{new Circle}(4.5), \}
                 new Ellipse(4.2, 4.7), new Square(9.5),
                 new Triangle(10, 6.4), new Ellipse(3.7, 7.8)};
 int n = sizeof(f)/sizeof(Figure*);
 Figure* fig = findMaxArea(f, n);
 if(!fig) cout << fig->Area() << endl;</pre>
```

Ví dụ: Cài đặt hàm findMaxArea()

```
Figure* findMaxArea(Figure* f[], int n){
 Figure* a = NULL;
 if(n > 0){
  a = f[0];
  for(int i = 0; i < n; i++){
   if(f[i]->Area()>a->Area())
     a = f[i];
 return a;
```

NỘI DUNG

- Giới thiệu
- Kế thừa
- Đa hình
- Cơ chế truy xuất
- Hàm & lớp bạn
- Phương thức hủy ảo
- Một số kỹ thuật
 - Xác định tên lớp
 - Tạo đối tượng dùng bảng mẫu
 - Tạo đối tượng dùng chuỗi chứa tên lớp
 - Tổng quát hóa qui trình & thuật toán

CƠ CHẾ TRUY XUẤT

- Mỗi thuộc tính hay phương thức có một trong ba loại phạm vi (tầm vực):
 - public: Có thể truy xuất tùy ý và được truyền xuống cho các lớp con
 - protected: Chỉ truy xuất từ bên trong lớp đó và cũng được truyền xuống cho lớp con
 - private: Chỉ truy xuất từ bên trong lớp đó và KHÔNG được truyền xuống cho lớp con

CƠ CHẾ TRUY XUẤT

• Ví dụ:

```
class A{
 private:
  float a1, a2;
 protected:
  float b;
 public:
  float c;
  A(float);
A::A(float v)
 a1 = c = v;
```

```
class B : public A{
 public:
  int getb();
  void copyb(A& obj);
  int geta2();
int B::getb(){return b;}
void B::copyb(A& obj){
 c = obj.c;
 b = obj.b;//Sai
int B::geta2(){
 return a2;//Sai
```

```
void main(){
  A obj1(8); B obj2(11);
  obj1.a1 = 2;//Sai
  obj1.c = 7;
}
```

CƠ CHẾ TRUY XUẤT

- Bảng truy xuất
 - Kế thừa public → tầm vực theo lớp cha
 - Kế thừa private hay protected → tầm vực theo lớp con

Lớp con	kế thừa private	kế thừa protected	kế thừa public
Khai báo protected	Dùng trong phạm vi lớp cha và trở thành private trong lớp con	Dùng trong phạm vi lớp cha và trở thành protected trong lớp con	Dùng trong phạm vi lớp cha và trở thành protected trong lớp con
Khai báo public	Có thể truy xuất từ bên ngoài và trở thành private trong lớp con	Có thể truy xuất từ bên ngoài và trở thành protected trong lớp con	Có thể truy xuất từ bên ngoài và trở thành public trong lớp con
Khai báo private	Dùng trong phạm vi lớp cha và không truyền xuống lớp con		

HÀM BẠN & LỚP BẠN

- C++ hỗ trợ từ khóa friend cho phép truy xuất vào các trường private hay protected
- Có hai trường họp
 - Hàm bạn: là bạn của một lớp nào đó và có thể truy xuất tất cả các trường của lớp đó bất chấp tầm vực
 - Lớp bạn: là bạn của một lớp nào đó và có thể truy xuất tất cả các trường của lớp đó bất chấp tầm vực

HÀM BẠN & LỚP BẠN

• Ví dụ:

class Point{

int x, y;

public:

```
Point(int x0 = 0, int y0 = 0)
   x = x0; y = y0;
  friend class RECT:
  friend void PointMove(Point&, int, int);
};
void PointMove(Point& P, int dx, int dy){
 P.x+=dx; P.y+=dy;//D\acute{u}ng
void ABC(Point& P, int dx, int dy){
 P.x+=dx; P.y+=dy;//Sai
```

```
class RECT{
    Point P, Q;
    public:
        Point Center(){
            Point M;
            M.x = (P.x + Q.x)/2;
            M.y = (P.y + Q.y)/2;
            return M;
        }};
```

RECT là lớp bạn của lớp Point PointMove là hàm bạn của lớp Point

PHƯƠNG THỰC HỦY ẢO

- Phương thức hủy vẫn có thể khai báo đa hình
- Phương thức hủy của lớp con gọi trước sau đó là phương thức hủy của lớp cha

```
Rectangle* r = new Square();
r->Input(cin);
//...
delete r;
```

- Câu lệnh 'delete r' sẽ:
 - Kích hoạt hàm hủy của Rectangle nếu hàm hủy của Rectangle không có từ virtual
 - Kích hoạt hàm hủy của Square nếu hàm hủy của Rectangle có từ virtual

PHƯƠNG THỰC HỦY ẢO

Ví dụ thứ tự hàm tạo & hủy trong kế thừa

```
class Point{
 int x, y;
 public:
  Point(int x0 = 0, int y0 = 0){x = x0; y = y0;}
  friend class RECT;
class Polygon {
protected:
 int n; Point* arr;
 public:
  Polygon(int size = 0) {
   n = 0; arr = NULL;
   if (size > 0) {
     n = size; arr = new Point[n];
  virtual ~Polygon() {
   if (arr != NULL) {
     delete[]arr; arr = NULL; n = 0; \} \};
```

```
class RECT : public Polygon {
char* buffer:
public:
 RECT(Point A, Point B):Polygon(4) {
  arr[0] = A; arr[1] = \{ A.y, B.x \};
  arr[2] = B; arr[3] = \{ A.x, B.y \};
  int s = labs((A.x - B.x)*(A.y - B.y));
  buffer = new char[s];
 virtual ~RECT() {
  if (buffer != NULL) {
   delete[]buffer; buffer = NULL;
  }};
void main() {
 Polygon* p = new RECT(\{4,5\},\{1,1\});
 delete p;
```

Poly \rightarrow RECT \rightarrow ~RECT \rightarrow ~Poly $_{28}$

NỘI DUNG

- Giới thiệu
- Kế thừa
- Đa hình
- Cơ chế truy xuất
- Hàm & lớp bạn
- Phương thức hủy ảo
- Một số kỹ thuật
 - Xác định tên lớp
 - Tạo đối tượng dùng bảng mẫu
 - Tạo đối tượng dùng chuỗi chứa tên lớp
 - Tổng quát hóa qui trình & thuật toán

XÁC ĐỊNH TÊN LỚP

- Xét ví dụ về các lớp hình học:
 - Nhận thấy biến con trỏ kiểu Figure có thể giữ địa chỉ các biến kiểu Rectangle, Square...
 - Có hai cách cơ bản để nhận biết đang giữ địa chỉ của lớp nào
 - · Dùng đa hình
 - Dùng kế thừa
 - Da hình: bổ sung phương thức virtual trả ra tên lớp
 - Kế thừa: bổ sung thuộc tính tên lớp vào Figure

XÁC ĐỊNH TÊN LỚP

Dùng đa hình

```
#ifndef _Figure_h_
#define _Figure_h_
#include <iostream>
using namespace std;
class Figure{
  public:
    //...
    virtual char* className() = 0;
};
#endif
```

```
#ifndef _Ellipse_h_
#define _Ellipse_h_
#define PI 3.14159
#include "Figure.h"
class Ellipse : public Figure{
    //...
    public:
        //...
    virtual char* className(){
        return "Ellipse";
      }
};
#endif
```

```
void main(){
  Figure* a[] = {new Rectangle(9, 8), new Circle(4.5F), new Ellipse(4.2F, 4.7F)};
  int n = sizeof(a)/sizeof(Figure*);
  for(int i = 0; i < n; i++)cout << a[i]->className() << endl;
}</pre>
```

XÁC ĐỊNH TÊN LỚP

Dùng kế thừa

```
#ifndef _Figure_h_
#define _Figure_h_
#include <iostream>
using namespace std;
class Figure{
  protected:
    char* name;
  public:
    //...
    char* getClass(){return name;}
};
#endif
```

```
#include "Ellipse.h"
Ellipse::Ellipse(float a, float b){
  Ra = a; Rb = b;
  name = "Ellipse";
}
#endif

#include "Circle.h"
Cirle::Cirle(float r){
  Ra = Rb = r;
  name = "Cirle";
}
#endif
```

```
void main(){
  Figure* a[] = {new Rectangle(9, 8), new Circle(4.5F), new Ellipse(4.2F, 4.7F)};
  int n = sizeof(a)/sizeof(Figure*);
  for(int i = 0; i < n; i++)cout << a[i]->getClass() << endl;
}</pre>
```

TẠO ĐỐI TƯỢNG NHỜ BẢNG MẪU

- Tình huống: cần tạo ra một bản sao của đối tượng do con trỏ kiểu Figure đang giữ địa chỉ.
- Vấn đề: Ta không biết con trỏ kiểu Figure đang giữ địa chỉ thuộc kiểu nào (Rectangle, Square hay Ellipse...)
- Giải pháp: xây dựng hàm thuần ảo Clone trong lớp Figure

TẠO ĐỐI TƯỢNG NHỜ BẢNG MẪU

• Ví dụ:

```
#ifndef _Figure_h_
#define _Figure_h_
#include <iostream>
using namespace std;
class Figure{
  public:
    //...
    virtual Figure* Clone() = 0;
};
#endif
```

```
void main(){
  Figure* a[] = {new Rectangle(9, 8), new Circle(4.5F), new Ellipse(4.2F, 4.7F)};
  int n = sizeof(a)/sizeof(Figure*);
  for(int i = 0; i < n; i++)cout << a[i]->Clone()->getClass() << endl;
}</pre>
```

 Xét ví dụ Figure: Trong tình huống cần tạo một hàm

Figure* createObject(char* clsName),

- Trong đó tham số clsName là chuỗi tên lớp cần tạo.
- Giải pháp:
 - Xây dựng sẵn một 'toolbar' chứa tất cả các hình có thể chứa
 - Gọi hàm createObject với tên clsName cần tạo.

Ví dụ

```
#ifndef _Figure_h_
#define _Figure_h_
#include <iostream>
#include <vector>
using namespace std;
class Figure{
 private:
  static vector<Figure*> arr;
 protected:
  static void add(Figure*);
 public:
  static Figure* createObject(char*);
  virtual char* getClass() = 0;
  virtual Figure* Clone() = 0;
#endif
```

Mảng chứa các hình mẫu

Hàm thêm một hình mẫu vào mảng

```
#include "Figure.h"
vector<Figure*> Figure::arr;
void Figure::add(Figure* f){
   if(f==NULL) return;
   int i = arr.size();
   while(--i>=0){
      Figure* o = arr[i];
      if(strcmp(f->getClass(), o->getClass()) == 0)
        break;
   }
   if(i < 0) arr.push_back(f);
}</pre>
```

• Ví dụ

```
#ifndef _Figure_h_
#define _Figure_h_
#include <iostream>
#include <vector>
using namespace std;
class Figure{
 private:
  static vector<Figure*> arr;
 protected:
  static void add(Figure*);
 public:
  static Figure* createObject(char*);
  virtual char* getClass() = 0;
  virtual Figure* Clone() = 0;
#endif
```

Hàm tạo một bản sao của hình mẫu

```
#include "Figure.h"
Figure* Figure::createObject(char* clsName){
   if(clsName == NULL) return NULL;
   int i = arr.size();
   while(--i>=0){
     Figure* o = arr[i];
     if(strcmp(clsName, o->getClass()) == 0)
        break;
   }
   if(i >= 0) arr[i]->Clone();
   else return NULL;
}
```

• Ví dụ

```
#include "Ellipse.h"
Ellipse::Ellipse(float a, float b){
  Ra = a; Rb = b;
  add(this);
}
```

```
#include "Circle.h"
Circle::Circle(float r){
  Ra = Rb = r;
  add(this);
}
```

```
#include "Rectangle.h"
Rectangle::Rectangle(float w,
float h){
  width = w; height = h;
  add(this);
}
```

```
#include "Square.h"
Square::Square(float
a){
  width = height = a;
  add(this);
}
```

```
void main(){
  Figure* a[] = {new Rectangle(9, 8), new Circle(4.5F), new Ellipse(4.2F, 4.7F)};
  Figure* rec = Figure::createObject("Rectangle");
  cout << rec->getClass() << endl;
}</pre>
```

- Nhìn chung, để thực hiện một chương trình nào đó cần qua các bước sau:
 - Thông báo mở đầu & nhập liệu
 - Kiểm tra dữ liệu nhập
 - Nếu dữ liệu không hợp lệ thì
 - Thông báo lỗi & yêu cầu nhập lại
 - Xử lý yêu cầu
 - Xuất kết quả
 - Hỏi tiếp tục hay không
 - Nếu tiếp tục quay lại từ đầu
 - Dừng chương trình nếu không muốn tiếp tục

Cài đặt lớp ProgramFrame

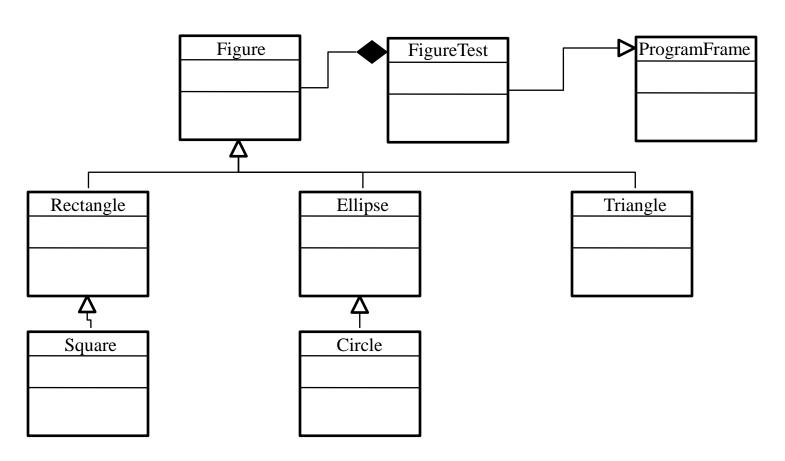
```
#include <iostream>
using namespace std;
class ProgramFrame{
 protected:
  virtual void startMessage(ostream&);
  virtual void input(istream&) = 0;
  virtual void check() = 0;
  virtual void errorMessage(ostream&);
  virtual void output(ostream&) = 0;
  virtual void process() = 0;
  virtual bool continue(istream&, ostream&);
 public:
  void run(istream&, ostream&);
#endif
```

```
#include "ProgramFrame.h"
void ProgramFrame::startMessage(ostream
&os){
os<<"Welcome, entering data: ";
void ProgramFrame::errorMessage(ostream
&os){
 os<<"Input data error!"<<endl;
bool askContinue(istream& is, ostream& os){
 os<<"Press y to continue, others to stop: ";
 char ch; is>>ch;
 return (ch=='Y' \parallel ch == 'y');
```

Cài đặt phương thức khuôn 'run'

```
void ProgramFrame::run(istream &is, ostream &os){
 bool b;
 do{
  startMessage(os);
  input(is);
  if(!check()){
   errorMessage(os);
   continue;
  process();
  output(os);
  b = continue(is, os);
 }while(b);
```

• Úng dụng kiểm thử lớp Figure

 Kiểm lớp nào → xây dựng lớp Test tương ứng (Kế thừa & override)

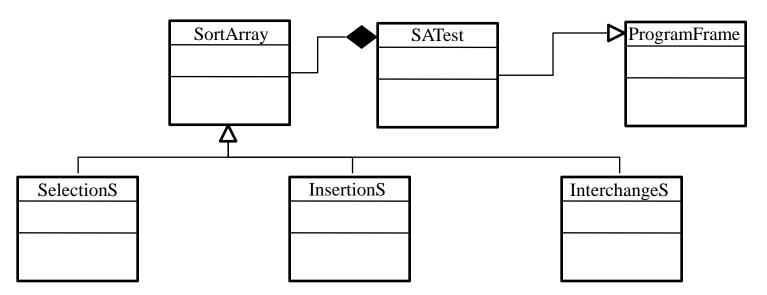
```
#include "Figure.h"
class FigureTest: public ProgramFrame{
 Figure* f;
 public:
  FigureTest(Figure* p){f = p;}
  virtual void input(istream &is){
   if(!f) f->Input(is);
  virtual void check(){
   if(!f) return false;
   return f->isValid();
  virtual void output(ostream &os){
   if(!f) return;
   os<<f->getClass() << ", Area: "<<f->Area() << endl;
  virtual void process() {}
```

Sử dụng FigureTest trong hàm main

```
#include <iostream>
using namespace std;
void main(){
 FigureTest ft;
 ft.run(cin, cout);
```

BÀI TẬP

• Bài tập 1: áp dụng mẫu phương thức khuôn, xây dựng chương trình kiểm tra các thuật toán sắp xếp trên mảng số thực

BÀI TẬP

- Bài tập 2: Cho biết những gì sẽ xuất hiện trên màn hình trong các trường hợp sau
 - [yyy] & [zzz] trông
 - [yyy] trống & [zzz] virtual
 - [yyy] virtual & [zzz] trống
 - [yyy] virtual & [zzz] virtual

BÀI TẬP

• Bài tập 2:

```
class A{
 public:
  [yyy] void f1() { cout \lt\lt "Good morning.\n"; f2(); }
  [zzz] void f2() { cout << "Good afternoon.\n"; }
};
class B: public A{
 public:
  void f1() { cout << "Good evening.\n"; f2(); }</pre>
  void f2() { cout << "Good night.\n"; }</pre>
};
void main(){
 A* pObj = new B;
 pObj->f1();
```